

WILLIAM SHAKESPEARE – číta sa (1564 – 1616)

Najväčší anglický i svetový dramatik. V r. 1588 prichádza do Londýna, kde skoro vyniká ako herec i dramatik, je spolumajiteľom jednej z najlepších divadelných spoločností – The Globe Theatre. Záver života prežil opäť v rodnom Stratforde. Vytvoril vyše 37 hier (uvádza sa i 39, 40). Je renesančný autor a jeho tvorba je v podstate svetská.

Znaky jeho tvorby:

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)
- 6)

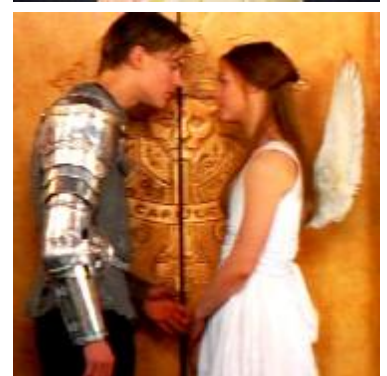

Tragédia v období humanizmu a renesancie

Renesancia bola dobou veľkej slávy anglického divadla. Za vlády Alžbety I. (alžbetínske divadlo) zažilo Anglicko prechod od stredovekej k modernej spoločnosti. V Londýne vznikali spoločnosti profesionálnych hercov, ktoré hrávali pred strednými aj nižšími vrstvami (demokratické, ľudové divadlo).

Prehľad diel W. Shakespeara:

- 1) **Historické hry:** zobrazujú minulosť Anglicka za vlády skutočne existujúceho kráľa
 - **Henrich IV**
 - **Richard III.**
 - **Kráľ Ján** a iné.
- 2) **Komédie:** často zobrazujú scénu milencov, ktorí prekonávajú skúšky alebo menia svoju identitu (prestrojenie ženy za muža), a tak lepšie spoznávajú svojich partnerov. V mnohých komédiách sú rodičia prekážkou.
 - **Skrotenie zlej ženy**
 - **Komédia omylov**
 - **Mnoho kriku pre nič**
 - **Veselé panie windsorské**
 - **Sen noci svätajánskej** a iné.
- 3) **Tragédie:** často zobrazujú nešťastnú lásku a hrdinov, ktorí sú odhodlaní pre ňu aj umrieť.
 - **Hamlet**
 - **Rómeo a Júlia**
 - **Othello**
 - **Kráľ Lear**
 - **Macbeth** a iné.

HAMLET – hra bola napísaná v roku 1600

Spoločenský a historický kontext

.....

.....

.....

.....

.....

- Je to príbeh hrdinu, v ktorom bojuje túžba po naplnení vznešených ideálov s pocitom povinnosti potrestať zlo. Na jednej strane hlavný hrdina trpí pocitom nespravodlivosti, na druhej strane váha, či je on ten pravý, kto môže napraviť krivdu a potrestať vraha.

OSOBY

Hamlet – dánsky princ

Duch –kráľ Hamlet starší --- Hamletov mŕtvy otec

Claudius – Hamletov strýko a dánsky kráľ

Gertrúda – Hamletova matka
Polonius – komorník, otec Ofélie a Leartes
Ofélia – Poloniová dcéra a Hamletova milá
Leartes – Poloniov syn a Oféliin brat
Horatio – najlepší priateľ Hamleta
Fortinbrans – Nórsky kráľovič
Rosencrantz – bývalý Hamletov spolužiak
Guildestern – bývalý Hamletov spolužiak
Marcel, Bernardo – dvostojníci
Francisco – vojak

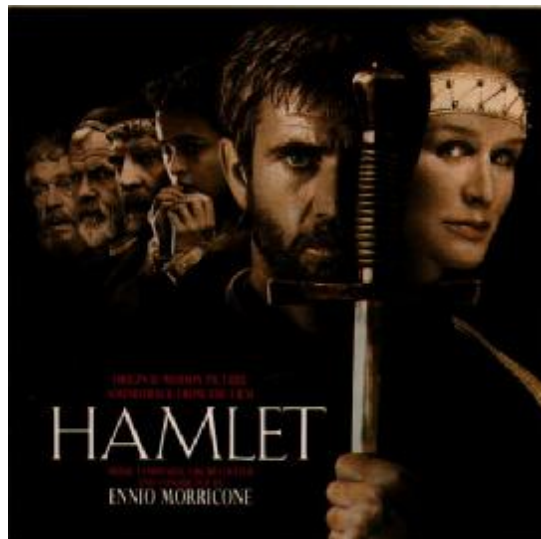
1.Dejstvo

HORATIO: *Nedbám, posed'me
a čujme Bernardovu zprávu o tom.*

BERNARDO: *No, pomínulej noci,
keď hentá hviezda istá, na západ
od pólu súca, kruh už otočila,
by osvietila tú časť neba, kde
včul' blkoce, tu Marcel a ja sám,
vtom zvon, čo tlčie jednu -*

MARCEL: *Cit, prestaň; vid', tam to zas prichodí!
(Duch sa zjaví.)*

BERNARDO: *V tej podobe, jak nebožtík kráľ, navlas.*

Obsah: Je chladná noc. Na hradbách hradu Elsinor sa prechádzajú Marcel a Bernardo, členovia stráže. I túto noc sa objaví duch, ktorý im pripomína mŕtveho kráľa. Odetý je v pancieri, v ruke má maršalskú paličku. Prichádza aj Hamletov priateľ Horácio. Iba on má odvahu prihovoriť sa duchovi. Ale ten zakaždým bez slova zmizne. Horácio si myslí, že duch chce upozorniť na nebezpečenstvo, ktoré hrozí Dánsku.

Ráno sa v poradnej sieni zhromažďujú kráľ Claudius, Gertrúda, Polónius, Leartes. Posledný prichádza princ Hamlet, oblečený v čiernom, smútiaci za svojim otcom. Práve sa vrátil zo štúdia z Wittenbergu.

Claudius, už nový dánsky kráľ, prítomným ohlasuje, že napriek žiaľu zo straty svojho brata a blížiacemu sa nebezpečenstvu sa v záujme ochrany štátu oženil s vdovou Gertrúdou. Hamletovi sa nepáči, že sa matka tak rýchlo, iba dva mesiace po smrti otca vydala za strýka.

Horácio prezradil Hamletovi, že sa v hradbách zjavuje duch jeho otca. Hamlet ho chce vidieť. Medzitým sa Ofélia zveruje svojmu otcovi, že miluje Hamleta, ten jej však zakáže sa s ním stretávať a Ofélia sľubuje poslušnosť.

Na veži odbilo dvanásť. Hamlet s priateľmi stojí na hradbách a čaká na ducha. Duch žiada Hamleta, aby **pomstil** bezohľadnú vraždu spáchanú na jeho otcovi.

DUCH: *Som otca tvojho
duch; odsúdený na čas za noci
sa tárať, cez deň pod závorom pôst
so škvarom tráviť v ohni: pokiaľ hriechov,
mnou spáchaných v dňoch žitia, nestlie
brud*

*i neslúpi sa očistou. Ba nebyť
zákazu mojej väzby tajomstvá
vynášať na svetlo, ver' podal bych
ti vývod, ktorho najútlejšie slovko
by zubatou jak bránou zapárlo
do duše tvojej, zmrazilo ti krv
bujarú, obe tvoje zrelnice
podobne hviezdám vyrazilo zo sfér
ich, pouzlené a slúčené brčky*

*ti rozpustilo, každý jeden vlas
že vposled vystrel sa sťa bodliaky
na naježenom ježovcovi; ale
tá líčba večnosti sa nehodí
pre uši z mäsa, z krvi... Čuj, čuj, ó, čuj!
Ak kedy otca svojho milovals' —*

HAMLET: *Môj Bože!*

DUCH: *Pomsti jeho ohavné,
najneprirodzenejšie zavraždenie.*

HAMLET: *Zavraždenie!*

DUCH: *Ba zavraždenie najošklivejšie,
jak ním je každé; toto však je preds'
to najvyš hnusné, neslýchané a
neprirodzené.*

Obsah: Duch mu prezradí, že jeho otca neuštipol had v záhrade, ale že ho zabil jeho vlastný brat, ktorý mu nalial do uší jed, keď popoludní spal v záhrade.

2. Dejstvo

Obsah: Ofélia oznamuje svojmu otcovi, že Hamlet sa správa, akoby zošalel. Kráľ a kráľovná vítajú bývalých spolužiakov Hamleta a riešia jeho čudné správanie. Matka si myslí, že príčinou je otcova smrť a jej náhlivý sobáš. Slova sa ujme Polónius, ktorý hovorí, že sa Hamlet pomiatol. Ofélii píše odvážne listy. Polónia považuje za obchodníka s mäsom, pýta sa, či má vôbec nejakú dcéru, prechádza sa po chodbe hore-dolu. Kráľovná a Polónius sa dohodnú, že sa ukryjú za záves, aby sa sami presvedčili o Hamletovom pomätení. Hamletove reči sú zmätené, naráža na nečestnosť, chamtivosť a intrigy. Hrá, že je pomätený, ale v skutočnosti to tak nie je... chce dokázať, že jeho otec zomrel rukou svojho brata.

Na kráľovský dvor prichádzajú herci hrať divadlo. Hamlet sa s nimi dohodne, že zahrajú zavraždenie jeho otca a verí, že v kráľovi sa ozve svedomie a prizná sa k činu.

3. Dejstvo

Obsah: Do predsiene vstupuje kráľovná, kráľ, Polónius, Ofélia a priatelia Hamleta. Hamlet sa stretáva so svojimi priateľmi, zamýšľa sa nad osudom.

HAMLET: *Byť alebo nebyť, to je otázka: či šľachetnejšie pre ducha je znášať len z prakov vrhy, šípy sudby zlej, a či zbroj schytiť v odpor jednému hoc moru priekorov i v protivenstve tom zakončiť ich razom? — Umrieť, spať — nič viac, a skrže spánok ohlásiť, sme zavŕšili srdca bôľ i tisíc tých prirodzených úrazov, čo mäsa sú dedičstvom? — to dokonaním je k vrúcnemu želaniam ver'. Umrieť, spať — spať, hádam snívať; áno, v tom je hák, bo v spánku smrti tom čo za sny môžu as' prísť, keď totým hlukom pozemským i kúdolom sme prebrádlí, to núti nás ustrnúť: tam väzí ohľad ten, čo robí biedu takou dlhovekou. Ved' kto by volil trpieť biče času a výsmechy, kto potlačiteľov by krivdu, porok muža spupného. zľahčenej trýzeň lásky, práva prietáh, prechmaty úradov, i kopnutia, akových trpezlivej zásluhy*

vše dostane sa od ničomnosti: ak on by sám sa mohol v odpočinok dať pustým šidlom? Kto by batohy bol chtivý vláčiť, stonať, cediť pot pod trudným životom: nech nie tak strach pred čímsi po smrti, — tou neodkrytou krajinou, z hraníc jejž sa nevracia viac pútnik, — vôľu zmätie v rozpači, i ponúka nás radšej prestať zlá, tie skúsené tu, než sa utiecť k iným, ichž nepoznáme? Takhľa svedomie z nás všetkých stvára bázlivcov, i takto zdedená rumeň odhodlanosti skrz-naskrz zchorobí vše bledavá pleť totá myšlienky, a predsavzatia hoc mohutného stržňa, významu pre tenže zreteľ v svojich nábehoch zabočia nakrivo, i utratia priezvisko činu. — Ale ticho, ľalad', prekrásna Ofelia! — Do tvojich modlitieb, víla, nechže poručené sú všetky hriechy moje.

Obsah: Ofélia sa stretáva s Hamletom, prihovára sa mu, ale on stále predstiera šialenstvo a vysmieva sa jej. Vraj mu nemala veriť, poslala ju do kláštora, vraj je dvojfarebná, skacká, šušle... káže jej svojho otca – blázna – zamykať do domu. Zhrozená Ofélia si kl'akne pred kríž a prosí Boha o pomoc. Hamlet to robí preto, aby Oféliu ochránil, aby nevedela, že chce pomstiť jeho otca. Kráľ sa rozhodne, že pošle pomäteného syna do Anglicka, kde ho majú tajne zabiť... pomätený princ znamená hrozbu pre krajinu.

HAMLET: *Id' do kláštora; prečo i hcela by si byť roditelkou hriešnikov? Ja sám som obstojne poctivý, a jednako mohol by som sa obviniť z takých vecí, že by bolo lepšie, keby ma mať nebola porodila. Som veľmi pyšný, pomstivý, ctižiadostivý; viacej prestúpení trčí v mojom pokynutí, než myšlienok mám ich vyhútať, obrazotvornosti dať im podobu, alebo času ich spáchať. Takí čel'adní, ako som ja, čo sa majú potlkať medzi nebom a zemou! Prešibaní šibali sme my všetci; never ani jednému z nás! Chod' si ty len svojou cestou do kláštora. Kde je váš otec?*

OFELIA: *Doma, milosťpane.*

HAMLET: *Daj za ním zamknúť dvere, nech nedáva inde blázna, krem vo svojom vlastnom dome. S*

Bohom.

OFELIA: Ó, spomôžte mu, lúbezné nebesá!

HAMLET: Keď sa budeš vydávať, tú pliaгу obmýšľam ti venovať svadobným darom: buď hoc tak bez poškrvny ako ľad, tak čistučká ako sneh — pomluve nevyhneš. Id'že si do kláštora, chod'že; s Bohom. Alebo, ak už silou-mocou vydat' sa ti treba, nuž vydaj sa za blázna, lebo rozumní mužovia vedia len pridostatočne dobre, aké potvory dorábate vy z nich. Do kláštora, rušaj, a to čím skôr. Dobre sa maj.

OFELIA: Ó, nebeské mocnosti, napravte ho!

HAMLET: Dupočul som k tomu i o vašich pomaľovkách hodne nadostač. Pán Boh vám dal jednu tvár, a vy urobíte si druhú sami: zvrátate sa, drbolíte si, a šušlete a prezývate božie tvory, a svoju roztopašnosť obraciate na nevedomosť svoju. Id'te mi, ani muk viac o tom; to ma urobilo vzteklým. Hovorím, my nechceme viac ženitieb: tí, ktorí sú už ženatí, — všetci až na jedného, — nechže si žijú; ostatní nech ostanú tak, ako sú. Do kláštora, hybaj. (Odíde.)

Obsah: Odohráva sa predstavenie. Herci presne znázorňujú vraždu Hamletovho otca. Polónius dá predstavenie zastaviť, lebo Claudius odchádza zo siene. Hamlet si už je celkom istý... Kráľovná sa chce porozprávať s Hamletom. Polónius chce počuť ich rozhovor, ukryje sa za záves a načúva. Hamlet vyčíta matke sobáš s Claudiom. Do miestnosti vstupuje aj Duch a usmerňuje Hamleta. Keďže Ducha vidí len Hamlet a kráľovná nie, je si stále viac istá synovým šialenstvom.

HAMLET: Nuž, mati, čo vám lúbo?

KRÁĽOVNÁ: Hamlet, ty si otca svojho ťažko urazil.

HAMLET: Maticka, vy ste môjho otca ťažko mi urazili.

KRÁĽOVNÁ: Id', id', odpovedáš jazykom nešetrným.

HAMLET: Chod'te, chod'te, sa vyzvedáte planým jazykom.

KRÁĽOVNÁ: No, čo to, Hamlet?

HAMLET: Čo to má byť, no?

KRÁĽOVNÁ: Zbudols', kto som?

HAMLET: Pri tom kríži, nie, ba nie: ste kráľovná vy, vášho muža ste brata žena, a ste — bodaj by tak radšej nebolo! — ste moja mater.

KRÁĽOVNÁ: No, nikdy; tak sem takých napravím,

čo budú vedieť s tebou shovárať sa.

HAMLET: Oj, pod'te, pod'te, a si sadnite tu; nerušte sa ani. Ztadiaľ vy neodídete, kým som nepredložil vám zrkadlo, v ňomž máte uvidieť najvnútornejšiu svoju stránicu.

KRÁĽOVNÁ: Čo zamýšľaš tým? Snád' len nechceš ma

zavraždiť? — Pomoc, pomoc, hej!

POLONIUS (z úzadia): Hí, ľaľa!

Hej, pomoc, pomoc, pomoc!

HAMLET: Ha, čo to, či potkan? (Tasí meč.) Mŕtvy! Dukát za to, mŕtvy!

(Štuchne cez čalún.)

POLONIUS (tamže):

Och, joj, som zabitý!

(Spadne a umrie.)

KRÁĽOVNÁ: Ó, prebeda, čoš' vykonal?

Obsah: Hamlet odhalil, že je niekto za závesom a zabil ho. Prišiel na to, že je to Polónius.

4. Dejstvo

Obsah: Hamlet odchádza do Anglicka, neskôr sa vracia. Ofélia sa z toho celého skutočne zbláznila... Obliekla si biele šaty a stále spieva nezmyselnú pieseň. Ťažko znáša otcovu smrť a stratu Hamleta. Jej brat Leartes obviňuje zo smrti svojho otca kráľa. Ten ho presvedčí o jeho nevine a nahovorí ho, aby vyzval Hamleta na súboj. Kráľ sa chce Hamleta zbaviť za každú cenu. Natrie hrot meča jedom a dá ho Leartovi. Má aj záložný plán. Ak by Hamlet vyhral, dá mu vypiť otrávené víno na oslavu. Prichádza kráľovná, ktorá oznamuje, že Ofélia spáchala samovraždu – utopila sa.

5. Dejstvo

Obsah: Dvaja hrobári kopú hrob a rozprávajú sa, či si Ofélia vzala život sama alebo nie. Na cintorín prichádza Hamlet s Horáciou a drží v ruke lebku Yorika – dvorného šaša, ktorého mal veľmi rád. Až vtedy Hamlet zistí, že tá mŕtva žena je jeho milá. Leartes to nezvládne a do hrobu za sestrou. Hamlet vtedy povie, že Oféliu miloval z celého srdca. Hamlet prezradí Horaciovi, kto zabil jeho otca. Leartes sa chce pomstiť a vyzýva

Hamleta na súboj. Hamlet ide do boja okamžite. Prvé kolo vyhral Hamlet a čašu s otráveným vínom zoberie do rúk kráľovná a pripíja na Hamletove šťastie... otrávi sa... Hamlet zabije Learta v boji, ale aj ho škrobne otráveným mečom. Leartes ešte pred smrťou povie Hamletovi, že to ho Claudius vyprovokoval k súboju. Hamlet Claudiusa zabije tým otráveným mečom a núti ho ešte dopiť otrávené víno... Hamlet tiež umiera...

Horácio sa chce tiež zabiť, ale Hamlet ho pred smrťou prosil, aby zostal žiť a aby odovzdal svedectvo. Ten odmieta, chce dopiť ešte kvapku z otráveného vína, ale Hamlet mu v tom zabráni...

Úlohy:

a) *Vytvorte štruktúru diela.*

Žáner:

Idea:

Námet:

Miesto deja a čas:

Vonkajšia kompozícia:

Vnútorňa kompozícia:

- 1).....
.....
- 2).....
.....
- 3).....
.....
- 4).....
.....
- 5).....
.....

b) *Charakterizujte umelecký jazyk autora.*

c) *Charakterizujte hlavného hrdinu v súvislosti s renesančným kontextom.*

d) *Aké konflikty ste našli v diele?*

e) *Je pravda, že Leartes je druhým Hamletom? Vypracujte vlastný rozbor problému na samostatnú A4.*

Postup:

Úvod: nadviazanie na dielo

Jadro: Kto je Hamlet? Kto je Leartes? V čom sa Leartes podobá na Hamleta (spoločné znaky Learta a Hamleta: obdiv k otcovi, smrť otca)? Čím sa Leartes od Hamleta odlišuje (rozdielny prístup Hamleta a Learta k riešeniu danej situácie)?

Záver: Je teda Leartes druhým Hamletom? Vyjadrite vlastný názor k situácii.

f) *Charakterizujte žáner tragédia.*